

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Saksbehandler: Eivind Raknes

Telefon direkte:

Vår dato: 17.06.2022

Vår referanse: 22/15637-2

Deres dato:

Deres referanse:

Høring – Forsvaret – Endringer i AMC-områder og søknad om opprettelse av midlertidige restriksjonsområder ifm. militærøvelse Joint Viking 2023

1. Bakgrunn

Forsvaret har søkt Luftfartstilsynet om å opprette to midlertidige restriksjonsområder i området mellom Narvik og Tromsø i perioden 6. til 17. mars 2023. Forsvaret ønsker også at AMC-områdene EN T123 (G2) og EN T108 (B10) endres permanent, for å tilpasse horisontal utstrekning på G2 til innflygingsprosedyrer (STAR) til Tromsø lufthavn, Langnes.

2. Nærmere om de omsøkte tiltakene

a. Restriksjonsområder

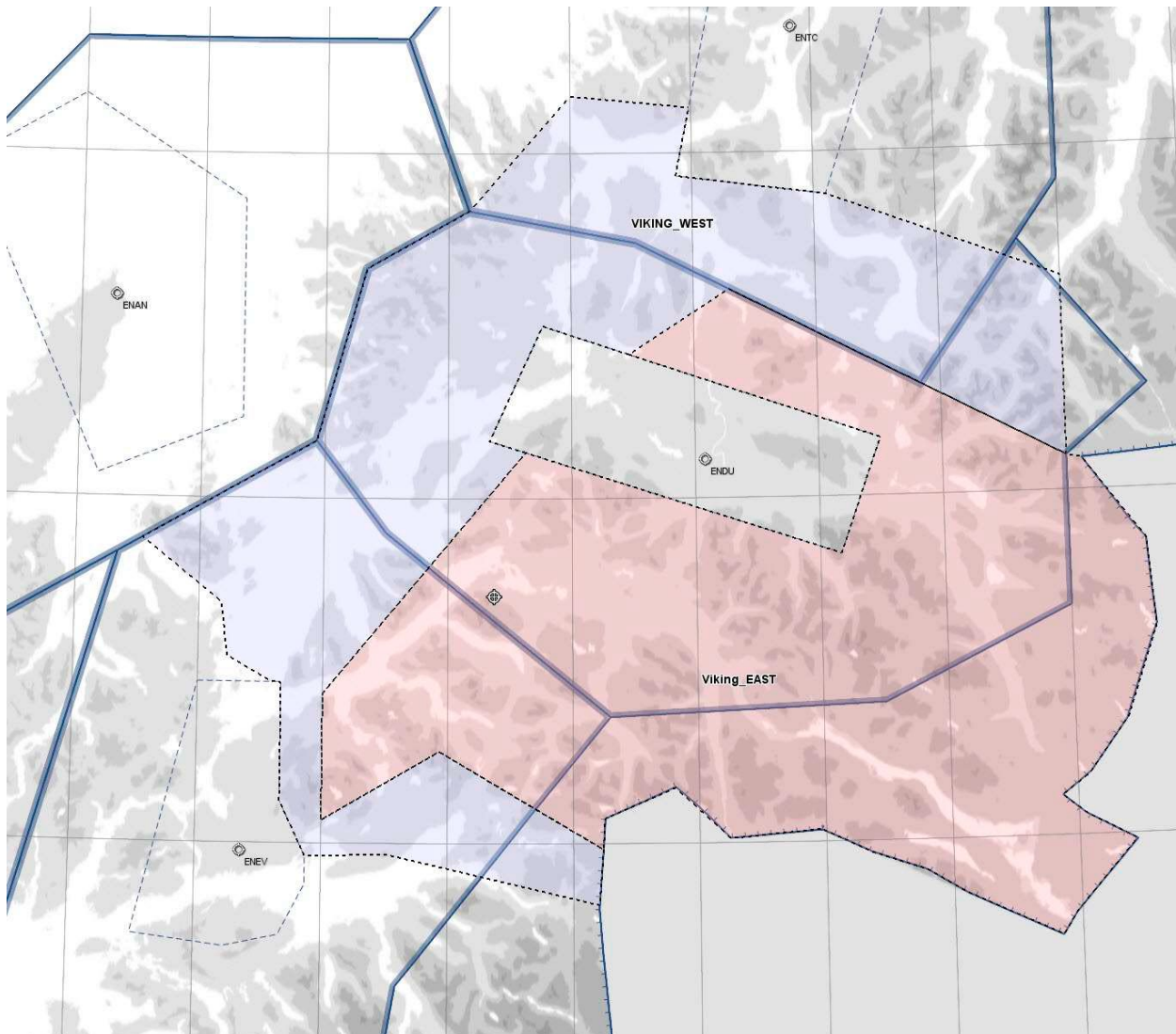
Forsvaret søker om etablering av to restriksjonsområder, «**Viking West**» og «**Viking East**», av flysikkerhetshensyn der øvelsesaktiviteten er høyest, og spesielt relatert til drone- og helikopteraktivitet.

Områdenes horisontale utstrekning går fra Narvik i sør, inntil riksgrensen til Sverige og opp mot Malangen og ut til kystlinjen ved Senja, se kart på side 2.

Vertikalt strekker områdene seg fra bakken/vannet til følgende høyder:

«**Viking West**» - 2500 fot AMSL

«**Viking East**» - 4500 fot AMSL

Kart over områdene**Restriksjonsområdenes virkning**

Forsvaret søker om at restriksjonsområdene skal medføre flyforbud for alle ikke-deltakende luftfartøy, herunder ubemannede luftfartøy og modellfly. Forbudet vil ikke gjelde flyging i forbindelse med militær-, politi-, ambulanse-, søke- og redningsoppdrag, forutsatt at disse oppdragene har fått særskilt tillatelse fra Forsvaret eller Luftfartstilsynet.

Luftfartstilsynet vurderer derfor å delegere myndighet til å tillate flyging i restriksjonsområdet til Forsvaret. Forsvaret opplyser i søknaden om at de vil i utgangspunktet bare tillate strengt nødvendige ikke-deltakende flyginger i området som er av samfunnsnyttig art.

Det forventes at helikopter- og droneaktører berørt av restriksjonsområdene tar restriksjonene til etterretning i sin planlegging og i sin dialog med oppdragsgivere. For å redusere påvirkningen for sivile helikopteroperatører har restriksjonsområdenes utstrekning, så godt det lar seg gjøre, tatt høyde for

Vår dato
17.06.2022

Vår referanse
22/15637-2

behov identifisert ved tidligere øvelser. Ikke-deltakende luftfartøy som får tillatelse til å fly inn i restriksjonsområdene vil måtte følge «Safety Rules» og fly etter nærmere angitte prosedyrer (herunder «Choke Points»). Disse vil publiseres som vedlegg til AIP Supplement for øvelsen. AIP Supplement vil også inneholde mal for søknad om dispensasjon til å fly inn i restriksjonsområdene.

På grunn av områdenes begrensede vertikale høyde og en planlagt prosedyre som tilbakefører nødvendig luftrom i forbindelse med inn- og utflygning til og fra Bardufoss lufthavn, så vil ikke restriksjonene få store konsekvenser for rutførende trafikk til og fra flyplassene i området.

b. Permanent endring av AMC-områdene EN T123, heretter G2 og EN T108, heretter B10

Prosedyre for fleksibel bruk av luftrommet, heretter AMC-prosedyren som finnes på Luftfartstilsynets nettsider (<https://luftfartstilsynet.no/lover-og-regler/bsl-g/forskrift-om-luftromsorganisering/>), beskriver hvordan fleksibel bruk av luftrommet i Norge skal organiseres. Dette inkluderer utstrekning på treningsområder for Forsvaret med tilhørende prosedyrer som er i tråd med felleseuropeisk regelverk knyttet til «Flexible Use of Airspace», heretter FUA.

Området G2 som er definert i den nevnte prosedyren har over tid vist seg vanskelig å booke og avgi, fordi en viktig innflygingsprosedyre inn til Tromsø lufthavn, Langnes, stenges når området er aktivt. Forsvaret ønsker derfor at Luftfartstilsynet endrer dette området, med tilhørende «Flight Plan Buffer Zone» - FBZ, slik at denne konflikten unngås. Endringen medfører at AMC-område B10 utvides tilsvarende. B10 fungerer vanligvis som en korridor, som avgis på taktisk basis når det ikke er ikke-deltakende trafikk i området. På denne måten blir øvelsesområdene totalt sett mindre inngripende, og de lar seg oftere aktivere til øvelser og daglig bruk i tråd med prinsippene i FUA-konseptet.

Koordinater for endringen er som følger:

(Punkter som endres er overstrøket og nye punkter markert med rød skrift)
(B10Z er FBZ for B10, og G2Z er tilsvarende område for G2):

EN T108 / B10

~~693111N 0172852E - 692212N 0181555E - 692006N 0182737E~~

69°18'07.0000" N 018°38'44.3273" E - 69°10'00.0000" N 018°03'05.1037" E -
~~685952N 0173900E - 691222N 0163415E - (693111N 0172852E)~~

EN T108Z / B10Z

~~693834N 0172546E - 692148N 0185417E - 69°14'39.5694" N 018°55'59.2826" E - 69°21'48.1042" N 018°54'17.4079" E - 685742N 0175635E -~~
~~685127N 0174112E - 691106N 0160645E - (693834N 0172546E)~~

EN T123 / G2

~~692006N 0182737E~~ **69°18'07.0000" N 018°38'44.3273" E -**

~~691649N 0184600E - 690300N 0200000E - 690244N 0200336E - along the border between Norway and Sweden to - 684424N 0201627E - 684155N 0201357E - 685200N 0184900E - 685900N 0174700E - 685952N 0173900E - 69°10'00.0000" N 018°03'05.1037" E~~ ~~(692006N 0182737E)~~ **(69°18'07.0000" N 018°38'44.3273" E)**

EN T123Z / G2Z

Vår dato
17.06.2022

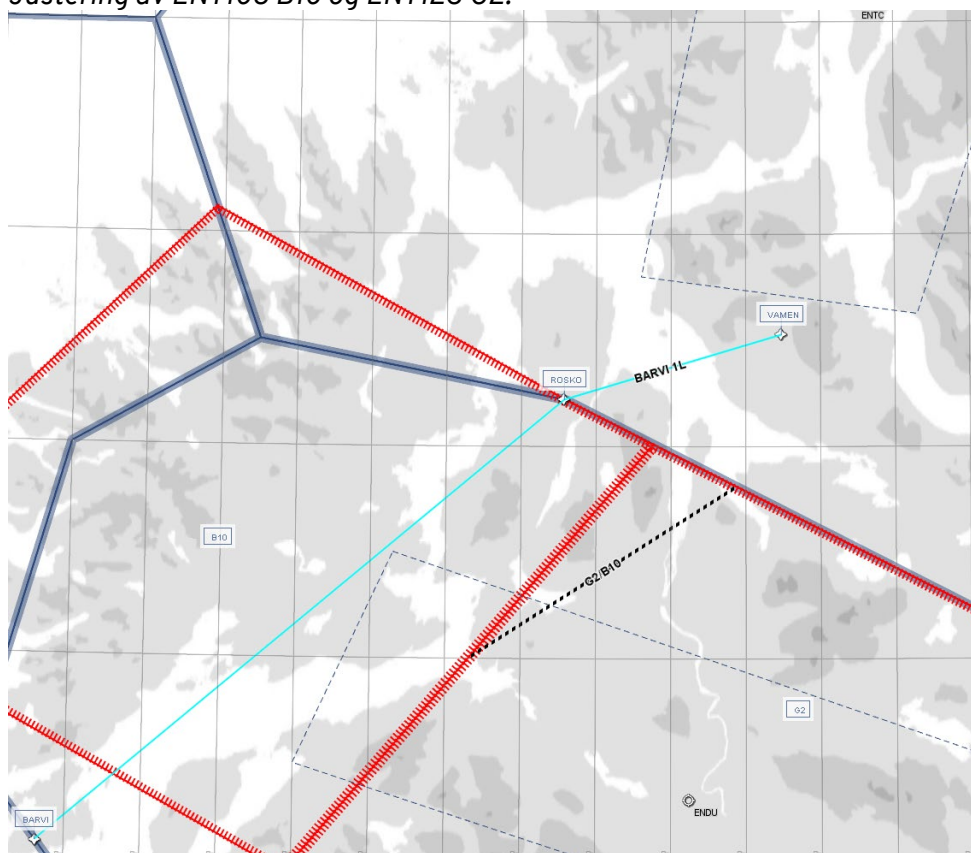
Vår referanse
22/15637-2

~~692723N 0182256E~~ 69°24'22.6951" N 018°39'40.2286" E -
690618N 0201700E - 690306N 0201647E - along the border between Norway
and Sweden to - 683633N 0200529E - 685652N 0171214E -
69°14'56.0731" N 017°53'33.5314" E - 69°22'14.4808" N 018°18'54.5394" E
(~~692723N 0182256E~~ 69°24'22.6951" N 018°39'40.2286" E)

Høydene på områdene blir uendret.

Illustrasjoner av endringene:

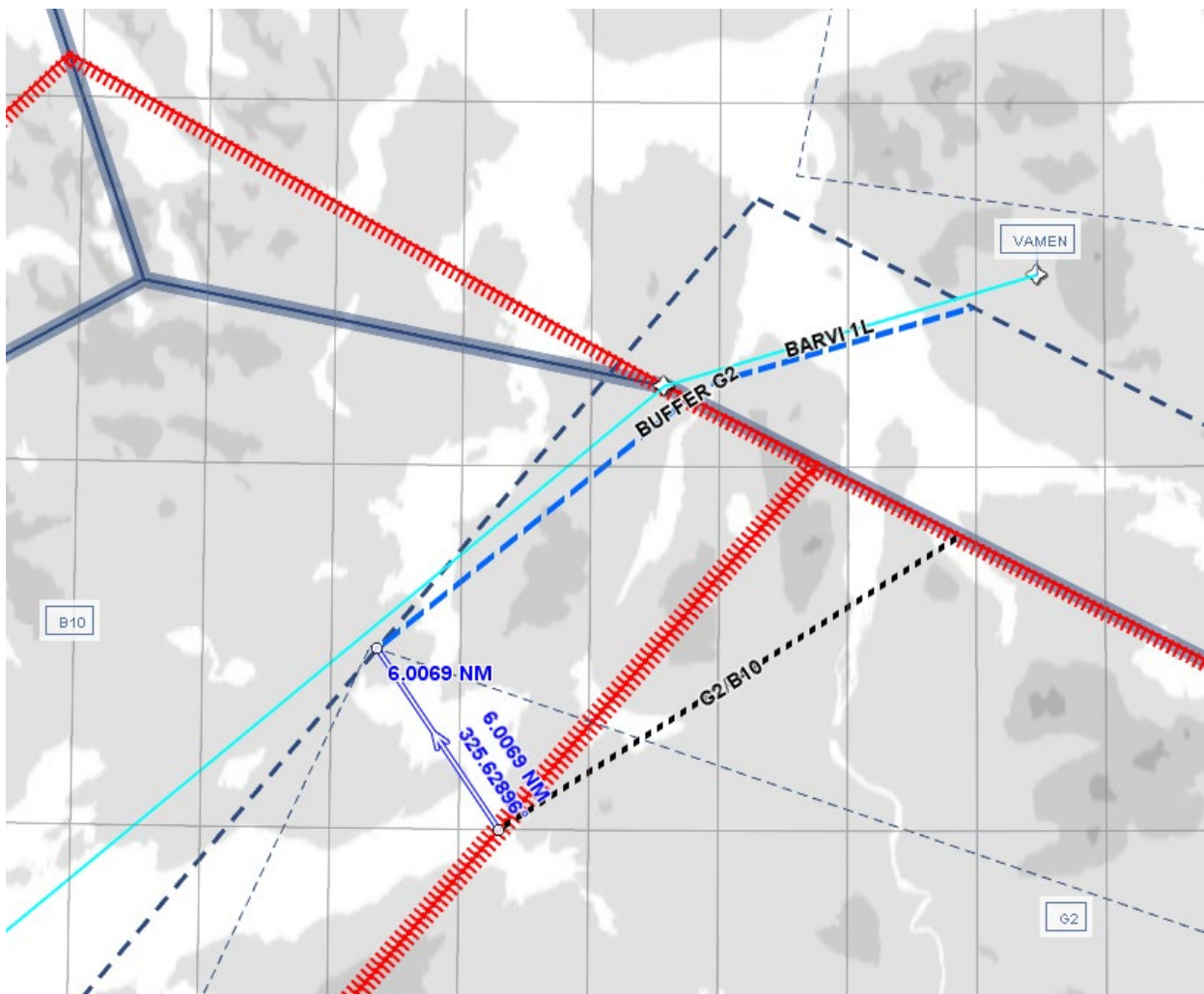
Justering av ENT108 B10 og ENT123 G2:



Nordvestre hjørne på G2/B10 flyttes ca 4 NM mot øst:



BARVI STAR RWY 36 markert i turkis, buffersone ENT123Z G2Z (ca 6 NM) i blått:



c. Andre områder

I tillegg til de to restriksjonsområdene og de omtale AMC-områdene planlegger Forsvaret å benytte allerede eksisterende AMC-områder og fareområder publisert i AIP Norge under øvelse Joint Viking 2023.

AMC-områdene Forsvaret vurderer å bestille under øvelsen er i søknaden listet opp som følger:

B: 5/8/9

B: 10/11 (Korridorer etter koordinering mellom «Coordinating Units» ref «AMC-procedure».)

C: 2/3/6/7/10/11

D: 2/3/5/6/8/9

E: 2/3/5/6

G: 1/2/4/5/6/7/8

A5/A6/B13

Disse områdene vil benyttes i tråd med prosedyre for fleksibel bruk av luftrommet, slik dette gjennomføres ved den daglige treningen, dog i større omfang.

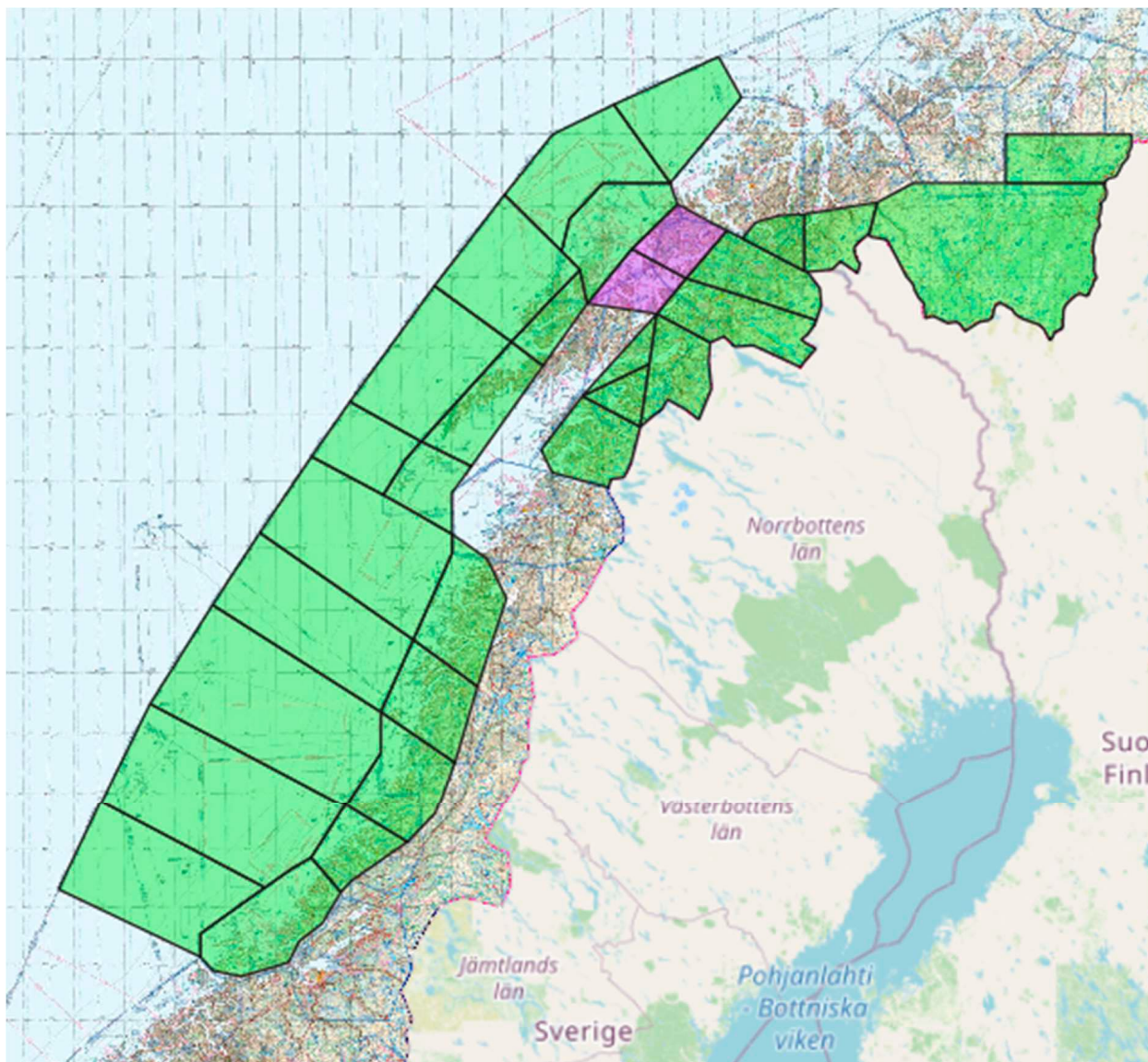
I motsetning til restriksjonsområdene, som vil være aktive under hele øvelsens varighet, vil AMC-områdene bare være aktive i flyperiodene – inkludert nødvendig forberedelsestid. Flyperiodene er tentativt planlagt i følgende perioder i UTC-tid:

1: 0800 – 1100

2: 1300 – 1600

3: 1800 – 2100

Anbefalt ruteføring for å unngå restriksjoner vil fremgå av AIP Supplement som utgis før øvelsen.

Kart over aktuelle AMC-områder**3. Utredning av tiltaket**

Regjeringens utredningsinstruks setter rammene for kartlegging av nye tiltak av den typen som opprettelse av restriksjonsområder vil være. Et minimumskrav er å besvare følgende seks spørsmål:

- Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?
- Hvilke tiltak er relevante?
- Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?
- Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt? Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?
- Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?

Forsvaret skal avholde militærøvelse Joint Viking 2023, med et stort antall luftfartøy, herunder stor drone- og helikoptervirksomhet, inne i luftrommet som foreslås etablert som restriksjonsområder. Områdene vurderes derfor etablert av hensyn til flysikkerheten, både for Forsvarets operasjoner og ikke-deltakende luftfartøy.

I tillegg foreslås det permanente endringer til et AMC-område som i bruk har vist seg så inngripende at det ikke er tilrådelig å aktivere det, selv ved større øvelser.

Hvilke tiltak er relevante?

Av hensyn til militærøvelsen art, og betydningen slike øvelser har for Forsvaret og Norge, så er etablering av restriksjoner i luftrommet det eneste som vil gi tilstrekkelig vern for alle involverte.

Opprettelse av restriksjonsområder kan gjøres med hjemmel i forskrift om lufttromsorganisering §§ 17 og 22, jf. luftfartsloven § 9-1 a. Restriksjonsområder opprettes i form av forskrift, jf. forskrift om lufttromsorganisering § 4 (1).

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Opprettelse av midlertidige restriksjonsområder er først og fremst prinsipielt utfordrende ved at det innebærer at luftrommet, som i utgangspunktet er fritt til bruk for alle, stenges av for enkelte brukere i tidsperioden restriksjonsområdet er aktivt.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltaket, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Restriksjonsområdene vil være aktive i perioden fra 06. mars kl. 0700Z til 17. mars kl. 1430Z.

De positive virkningene av opprettelse av restriksjonsområdet er at Forsvaret kan gjennomføre øvelser med luftfartøy, herunder ubemannede luftfartøy og helikopter samtidig som flysikkerheten ivaretas.

Negative virkninger av tiltaket er at den frie ferdselen i luftrommet begrenses. Dette kan føre til at aktører som har særskilte planer eller behov som ikke er kjent for Luftfartstilsynet, får avskåret disse som følge av restriksjonene i luftrommet. De negative effektene vil langt på vei kunne avklares, og muligens avbøtes, ved å gjennomføre høring eller kontakte kjente berørte aktører i forkant. I tillegg til de aktører som allerede er kontaktet, er et formål med høringen å kartlegge evt. ytterligere konsekvenser av opprettelsen av restriksjonsområdene. Det vil være mulig for aktører som har behov for tilgang til luftrommet å søke Forsvaret om tillatelse i tråd med etablert praksis som under tidligere øvelser.

Områdenes vertikale utstrekning er fra bakken til 2500 og 4500 fot AMSL, og den horisontale utstrekningen er satt for å dekke øvelsesområdet med høyest konsentrasjon av øvelsestrafikk. Ved planlegging av den horisontale utstrekningen har Forsvaret tatt i betraktning utilsiktede

konsekvenser ved etableringen av lignende områder under tidligere øvelser. Hensikten er at områdene skal være minst mulig inngripende for ikke-deltakende aktører i området.

Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?

Forutsatt at det ikke avdekkes vektige motforestillinger mot opprettelsen av restriksjonsområdene, anbefaler Luftfartstilsynet samlet sett at områdene opprettes.

Luftfartstilsynet foreslår derfor at det fastsettes en forskrift om opprettelse av to midlertidige restriksjonsområder slik det er søkt om. Utkast til forskrift er vedlagt dette høringsbrevet.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Forutsetningene for en vellykket gjennomføring er at alle luftfartøy som ikke opereres av Forsvaret eller gjennomfører militær-, politi-, ambulanse-, søke- og redningsoppdrag i tråd med avtaler med Forsvaret retter seg etter det flyforbudet som forskriften gir.

4. Høring

For å få et best mulig grunnlag for å vurdere om restriksjonsområdet bør opprettes, og eventuelt på hvilke vilkår, ber Luftfartstilsynet om innspill¹ fra høringsinstansene.

Slike innspill skal være Luftfartstilsynet i hende innen 20.september 2022.

Høringsinnspill bes sendt per e-post til postmottak@caa.no. Alternativt kan innspill sendes per post til Luftfartstilsynet, Postboks 243, 8001 Bodø.

Vi ber om at innspill merkes med saksnummer 22/15637.

5. National Airspace Management Advisory Committee – NASMAC

Arbeidet med FUA i Norge gjennomføres i det daglige av FUA rådgivende ekspertgruppe, FUA RE, der Luftfartstilsynet, Forsvaret og Avinor Flysikring AS er representert. FUA RE har de senere årene avholdt National Airspace Management Advisory Committee-møter, NASMAC, for å informere om FUA-samarbeidet i Norge generelt og Forsvarets større øvelser spesielt. I år avholdes NASMAC onsdag 2. november 2022 mellom kl. 12 og 16. Under møtet vil vi informere spesielt om Joint Viking 2023 og utfallet av denne høringen. Møtet vil avholdes i Bodø eller i Oslo, avhengig av tilgjengelighet på møtelokaler.

Vi ber høringsinstansene melde sin interesse til å delta på NASMAC. Vi ønsker også tilbakemelding dersom noen av instansene har møtelokaler å stille til rådighet i Oslo. Vi forventer omtrent 40 deltakere på et slikt møte, og dersom vi finner lokaler i Oslo vil det avholdes der. I motsatt fall avholdes NASMAC i Luftfartstilsynets lokaler i Bodø.

¹ I den forbindelse ber vi om at adressatene selv vurderer behovet for å forelegge høringsbrevet til underliggende etater, enheter eller organer.

Vår dato
17.06.2022

Vår referanse
22/15637-2

6. Vedlegg til høringen
 - a. Adresseliste
 - b. Utkast til forskrift
 - c. Søknaden fra Forsvaret

Med vennlig hilsen

Henning Raymond Tennes
Seksjonssjef
Flyplass-flysikring

Eivind Raknes
Inspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever derfor ikke signatur.

Vedlegg a. Adresseliste:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Kommunal- og distriktsdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Brønnøysundregistrene
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Forsvaret (Luftoperativt Inspektorat)
Forsvarets forskningsinstitutt
Forsvarsbygg
Forsvarsmateriell
Hovedredningsentralen Nord-Norge
Hovedredningsentralen Sør-Norge
Kystvakten
Meteorologisk institutt DNMI
Miljødirektoratet
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
Nasjonal sikkerhetsmyndighet
Oljedirektoratet
Oslo politidistrikt, politihelikoptertjenesten
Petroleumstilsynet
Politidirektoratet
Politiets sikkerhetstjeneste
Sjøfartsdirektoratet
Statens havarikommisjon for transport
Toll- og avgiftsdirektoratet

Avinor AS
Avinor Flysikring AS
BARIN – Board of Airline Representatives in Norway

Scandinavian Airlines System, Scandinavian Operations Management
Norwegian
Widerøe's Flyveselskap AS
Elfly AS
Flyr

Transportstyrelsen
Delta Luftfart
EAA - Chapter 573
Industri Energi
Landsorganisasjonen i Norge
NFF Norsk Flyoperatør Forbund

NHO Luftfart
NHO Logistikk og transport
Norges Luftsportforbund
Norsk AFIS forening
Norsk Allmennflyforening (AOPA)
Norsk Flygerforbund
Norsk Flygelederforening
Norske flyspeditørers forening
Norsk Helikopteransattes Forbund
Norsk olje og gass
PARAT
Stafo Luftfart
UAS-Norway - Norsk Forening for Ubemannede Luftfartøy

Nordland fylkeskommune
Statsforvalteren i Nordland
Troms og Finnmark fylkeskommune
Statsforvalteren i Troms og Finnmark